

Happeningem proti totalitě

Společnost za veselejší současnost v roce 1989

PETR BLAŽEK

Americký historik Padraic Kenney nazval středoevropské události roku 1989 „karneval revoluce“. Ve své poutavé knize¹ se zabývá aktivitami nových opozičních hnutí, která se postupně formovala ve druhé polovině osmdesátých let. Jejich zakladatelům, kteří většinou patřili k mladé generaci, byly cizí či lhostejné ideologické boje předchozích generací. Neměli iluze o možnostech reformovat politický režim, ve kterém se narodili. Zaměřovali se na veřejné akce, pořádali různé demonstrace, hladovky, petice či happeningy. Některé se staly legendárními. Patří mezi ně i pouliční akce Společnosti za veselejší současnost, která vznikla několik měsíců před pádem komunistického režimu v Československu.

Dne 1. května 1989 se u Petschkova paláce, někdejšího sídla pražského Gestapa, sešlo několik mladých lidí, aby se společně proběhli od pamětní desky s proslulým Fučíkovým citátem *Lidé, bděte k budově pošty v Jindřišské ulici. „Běh třídou Politických vězňů za politické vězně“*, jak svůj happening nazvali zakladatelé Společnosti za veselejší současnost (SVS), se odehrával pod heslem *Dnes běžíme my za vás, zítra poběžíte vy za nás!* Běžci měli podle instrukcí posílat pohlednice a korespondenční listy politickým vězňům a nahlásit svou účast na adresy tří zakladatelů společnosti, Luboše Rychvalského, Petra Payneho a Báry Štěpánové. Akce se měla každý den

opakovat až do té doby, než budou všichni političtí vězni propuštěni.²

ZKUSIT TO JINAK

Společnost za veselejší současnost vznikla podle vzpomínek Báry Štěpánové jen několik hodin před samotným během: *1. května 1989 jsme seděli ve Slavii, pamatuji si, že tam byl Saša Vondra a něco tam pořád strašně vážně řešil (Sašo, promiň), a nás napadlo zkusit to jinak. Tak, aby se k tomu lidi připojili, nebáli se.*³

Název Společnost za veselejší současnost vymyslel Luboš Rychvalský, který se stal hlavní duší nové nezávislé iniciativy. Vytvořil také její logo,

které se objevilo na samolepkách a později i na odznacích. Pětadvacetiletý absolvent stavební průmyslovky pracoval jako noční hlídač (aby se mohl občas odpoledne účastnit běžeckého happeningu, vytvořil si panáka, kterého posadil místo sebe do budky) a snažil se dostat na Husitskou teologickou fakultu, kde se chtěl věnovat studiu religionistiky. Sympatizoval s opozičním hnutím a zúčastnil se několika pouličních demonstrací. Přesně tři měsíce před vznikem SVS stanul před soudem, který mu za přečin spočívající v účasti na nepovolené demonstraci 28. října 1988 udělil pokutu ve výši dvou tisíc korun (původně byl obžalován za údaj-

1 KENNEY, Padraic: *Karneval revoluce. Střední Evropa 1989*. BB/art, Praha 2005.

2 Za veselejší současnost. VIA Praha, CS 024/89, s. 1, bod č. 4; Společnost za veselejší současnost. *Informace o Chartě 77*, samizdat, 1989, roč. 12, č. 10, s. 13. Všechna čísla tohoto časopisu jsou v elektronické kopii dostupná na webových stránkách www.vons.cz/informace-o-charte-77 (citováno k 9. 9. 2014).

3 FORMÁNKOVÁ, Pavlína – KOURA, Petr: „Olgo, mohl by jít Václav s námi na píseč?“ Rozhovor s Bárou Štěpánovou o Společnosti za veselejší současnost, běžících třídou Politických vězňů, disidentech na pískovišti a humoru na sklonku komunistické totality. *Dějiny a současnost*, 2008, roč. 30, č. 10, s. 37.

4 Sdělení VONS č. 878 (L. Rychvalský před soudem). *Informace o Chartě 77*, 1989, roč. 12, č. 2, s. 8; Sdělení VONS č. 928 (L. Rychvalský odsouzen). *Informace o Chartě 77*, 1989, roč. 12, č. 4, s. 18.

Účastníci běžeckého happeningu, v čele Karel Mašek a Jan Jarkovský, 1989
Letáček s informacemi o založení Společnosti za veselejší současnost, květen 1989
Foto: archiv SVS

ný útok na zasahujícího příslušníka SNB a hrozil mu až jeden rok vězení).⁴

Další spoluzakladatelkou SVS byla osmadvacetiletá herečka Bára Štěpánová, která vystudovala pražskou konzervatoř. Od sedmdesátých let působila v divadle Semafor. Hrál v řadě filmů a televizních seriálů. Jejím strýcem byl jeden z nejznámějších oponentů komunistického režimu Rudolf Battěk, který strávil přes devět let ve vězení.⁵

SPOLEČNOST ZA VESELEJŠÍ SOUČASNOST

Vyhlašuje dgem 1. mája 1989 "Běh třídou Politických vězňů za propuštění politických vězňů".

Od okamžiku vyhlášení chceme v tomto běhu na p ř e t ř í t í š pokračovat až do propuštění všech politických vězňů. Každý den v 17 hodin vyběhne první bělec. Ve dnech soudních procesů vyběhne první bělec již po skončení líčení.

Běží se od býv. Pačkova paláce (od nápisu "Lidé běže") dolů směrem do Jindřišské ulice až na konec třídy Politických vězňů.

Běh je třeba za každou cenu dokončit. Bělet může kdokoli a především zveme bývalé a právě propuštěné politické vězně, aktivisty nezávislých iniciativ a to i zahraničních.

Ti, kdo proběhnou, ať oznámí průběh na náctero z řady uvedených adres a to korespondenčním lístkem nebo telefonicky. Stačí uvést jméno a den.

DŮLEŽITÉ MY ZA VÁS, ZÍTRA POBĚŽÍTE VY ZA NÁS.

Luboš RYCHVALSKÝ, Křížová 48, 150 00 Praha 5
Petr PAVNE, Mlýnská 5, 120 00 Praha 2, 23 58 231
Bára ŠTĚPÁNOVÁ, Novákových 41, 180 00 Praha 8
tel. 62 18 084

v Praze 1. 5. 1989

ADRESÁŘ POLITICKÝCH VĚZŇŮ / k 1. květnu 1989 /

Posílejte uvězněným pohlednice a telegramy, informujte je o tomto běhu.

Václav HAVEL
nar. 5. 10. 1936, PS 5, E 1 C, 140 57 Praha 4
Jana PETROVÁ
nar. 16.9.1966, MÚV Václavské, 430 01 Chomutov 1
Otokar VEJVĚRKA
nar. 27.8.1956, PS 1, NO, 273 07 Vinice u Kladna
I. M. JIROUS
nar. 23.9.1944, PU 01, schr.37, 601 29 Brno
Petr CIBULKA
nar. 27.10.1950, PU 01, schr.37, 601 29 Brno
Slávek POPELKA
nar. 4.2.1956, PU 01, schr.37, 601 29 Brno
František STÁŘEK
nar. 1.12.1952, PS 62, 500 61 Hradec Králové
Tomáš DYŘÁK
nar. 3.7.1965, PU 614, PS 09, 161 02 Praha 6
JUDr. Hana MARVÁNOVÁ
nar. 26.11.1962, PU 614, PS 09, 161 02 Praha 6
Antonín FERNICEK
nar. 23.7.1950, PS 1/15, 507 11 Valdice
Ondřej HOCH
nar. 6.12.1948, PS 1/7, 507 11 Valdice
Josef RÖMER
nar. 7.10.1955, PS 1/21, 507 11 Valdice
František VEIS
nar. 5.2.1952, PS 1/7, 507 11 Valdice
Ing. Petr HAUPTMAN
nar. 7.8.1946, pošt.schr. 10, 463 13 Liberec

5 Příbuzenský vztah k Rudolfu Battěkovi byl patrně hlavním důvodem, proč z trojice zakladatelů vedla StB samostatný operativní svazek pouze k Barboře Štěpánové. Dne 26. května 1989 pracovník 2. oddělení 10. odboru II. správy SNB (zabývalo se „letáky, terorem, kontrarozvědnou ochranou Československé strany lidové, Československé strany socialistické a odbory“) kpt. Miroslav Machatý (nar. 9. 11. 1944) založil „spis prověřované osoby“, krycí název „Srp“, reg. č. 37314. Podle údajů v příslušném řádku registračního protokolu byl svazek údajně zničen 6. 12. 1989. ABS, Protokol registrace svazků agenturního a kontrarozvědného rozpracování, útvar: Statisticko-evidenční odbor FMV.

Ve stejný den, kdy byla založena SVS, protestovaly desítky osob v prvomájovém průvodu v Praze. Na snímku pozdější pravidelný účastník happeningů SVS Miroslav „Kamil“ Černý, 1. května 1989.
Foto: Jan Bejšovec/archiv SVS

Obdobně jako Luboš Rychvalský stala za účast na demonstraci 28. října 1988 před soudem, který ji však v lednu 1989 zbavil viny, neboť výpovědi příslušníků SNB si protirečily.⁶ Když se stala signatářkou zakládajícího prohlášení Charty 77,⁷ dalo jí najevo vedení činohry plzeňského divadla, kde tehdy působila jako herečka, že s ní již nepočítá.⁸

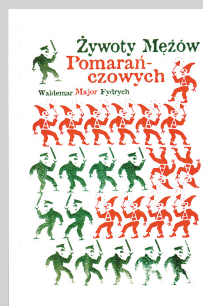
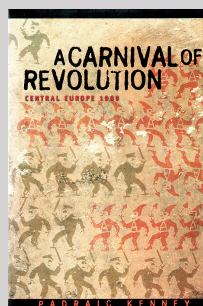
Třetím spoluzakladatelem SVS byl sedmadvacetiletý Petr Payne, který dokončoval Komenského evangelickou bohosloveckou fakultu. Byl členem Nezávislého mírového sdružení (NMS) – Iniciativy za demilitarizaci společnosti, které vzniklo na jaře 1988 s cílem dosáhnout uzákonění náhradní civilní služby.⁹ Věnoval se i literární tvorbě, psal dramatické aktovky, pro které vymyslel termín „dramolety“.

■ POMERANČOVÁ ALTERNATIVA

Protestní recesistické hnutí, které na sklonku komunistické éry uspořádalo v několika polských městech řadu pouličních happeningů, má kořeny v dolnoslezské Vratislavi. Název byl poprvé použit pro samizdatový časopis, který vydávali na podzim 1981 stávkující studenti na Filozoficko-historické fakultě Vratislavské univerzity. Hlavní postavou Pomerančové alternativy (Pomarańczowa Alternatywa – chybný překlad, který se rychle vžil, vznikl blízkostí češtiny a polštiny, správný překlad je Oranžová alternativa) byl student historie a dějin umění Waldemar „Major“ Fydrych (nar. 8. května 1953 v Toruni), který se inspiroval u nizozemského hnutí Provos. Je autorem *Manifestu socialistického surrealismu*. V roce 1982 namaloval společně se svým přítelem na zeď jednoho z domů krasnoludka (česky trpaslíka, doslova „červeného mužíčka“), který se následně stal symbolem celého hnutí a nakonec po pádu komunistického režimu i samotného města Vratislav.

Od roku 1986 uspořádala Pomerančová alternativa řadu proslulých pouličních akcí. Nejznámějšími byly happeningy „Krasnoludki na Świdnickiej“ (Trpaslíci na Świdnické, 1. červen 1987), „Dzień Mikołaja“ (Den Mikulášů, 6. prosinec 1987), „Karnawał RIO-botniczy“ (slovní hříčka přeložitelná jen opisem – Dělnický karneval v Riu, 16. únor 1988), „Rewolucja Krasnoludków“ (Revoluce trpaslíků, 1. červen 1988) a „Rewolucja Październikowa“ (Říjnová revoluce, 7. listopad 1988). Největších happeningů se zúčastnilo až 15 tisíc osob. Vedle Vratislavi působila Pomerančová alternativa v řadě dalších polských měst, především v Lodži, Varšavě a Lublinu. V okolí Sněžky se dva dny před dvacátým výročním srpnové invaze do Československa odehrál happening „Bratnia Pomoc wiecznie żywa“ (Bratrská pomoc věčně živá, 19. srpen 1988), v jehož rámci se okolo dvou set účastníků pod vedením Majora vypravilo do Československa pacifikovat nově se vzdávající kontrarevoluci. V Krkonoších honili vetřelce několik hodin polští pohraničníci. V prosinci 1988 byla Pomerančová alternativa oceněna za svou činnost cenou polského režiséra Andrzeje Wajdy.

V roce 2002 Padraic Kenney a Waldemar „Major“ Fydrych napsali paralelně své knihy, na jejichž obálkách byl použit stejný motiv trpaslíka, symbolu Pomerančové alternativy

6 Sdělení VONS č. 899 (Barbara Rosendorfová zproštěna viny). *Informace o Chartě 77*, 1989, roč. 12, č. 3, s. 9.

7 V několika životopisných rozhovorech je uvedeno, že se stala signatářkou Charty 77 v roce 1986. Její podpis byl zveřejněn až 30. června 1989. Srov. Dokument Charty 77 č. 49/89: Noví signatáři. *Informace o Chartě 77*, 1989, roč. 12, č. 14, s. 4.

8 ČEJKA, Milan: Role Babety v televizním seriálu mě pořád baví, říká Bára Štěpánová. *Poděbradské noviny*, 2012, roč. 21, č. 24, s. 1.

9 Vedle Českých dětí a Mírového klubu Johna Lennona bylo NMS jednou z opozičních skupin, kde se angažovala především mladá generace. Blíže BLAŽEK, Petr: Dejte šanci míru! Pacifismus a neformální mírové aktivity mládeže v Československu 1980–1989. In: VANĚK, Miroslav a kol.: *Ostrůvky svobody. Kulturní a občanské aktivity mladé generace v 80. letech v Československu*. Votobia – ÚSD AV ČR, Praha 2002, s. 11–107.

Okolo této trojice se postupně vytvořil okruh osob, které připravovaly pouliční happeniny. Společnost za veselejší současnost neměla žádnou pevnou organizační strukturu, jádro tvořilo okolo dvaceti osob.¹⁰ Strategie, kterou Luboš Rychvalský společně s přáteli zvolil, byla jednoduchá a současně velmi efektivní. Obdobně jako Pomerančová alternativa v Polsku, která uspořádala svou první akci v roce 1986,¹¹ zesměšňovala vládnoucí režim pomocí humoru a recese. Zatímco účastníky tradičních pouličních demonstrací často brutálně rozháněly zasahující jednotky s pendrekem, slzným plynem či vodními děly, v případě běžících osob, které neskandovaly hesla a nevydávaly politická prohlášení, nebylo možné tyto postupy tak snadno použít.¹²

Společnost za veselejší současnost zvolenou formou parodovala různé oficiální „sportovní“ akce, které režim pořádal na podporu „světového míru“. Využívala také různé oficiální svátky, kterým dávala – obdobně jako Pomerančová alternativa v Polsku –

nový obsah a kontext. Pro přijetí happeningů bylo také významné, že se odehrávaly v kulturním prostředí s bohatou tradicí recesistických akcí.¹³

Jak uvedla Bára Štěpánová, důraz na humor, recesi a parodii byl především odpovědí na napjatou atmosféru, která na jaře 1989 panovala mezi opozičními aktivisty. V legendární kavárně s výhledem na Pražský hrad se trojice přátel domluvila na založení SVS jen několik hodin poté, co skupina opozičních aktivistů na Václavském náměstí projevila během oficiálních prvomájových oslav svou nespokojenost s poměry. Při projevu generálního tajemníka ÚV KSČ Miloše Jakeše skandovali hesla „Svobodu“ či „Pusťte Havla“. Proti demonstrantům, kteří nesli různé podomácku vytvořené transparenty, zasahovali příslušníci tajné policie. Jedním ze zadržených byl pozdější aktivista a kronikář SVS Miroslav „Kamil“ Černý, který nad hlavou držel velkou ceduli s nápisem *Svobodu politickým vězňům!*¹⁴

Zatímco v sousedním Polsku nastal ve stejném období dynamický pohyb

v souvislosti s pluralitními volbami dohodnutými u kulatého stolu, československá situace byla výrazně odlišná. Na pokyn komunistického vedení byly v únoru 1989 zpřísněny „pendrekové zákony“, které umožňovaly snadnější postihy účastníků pouličních demonstrací. Krátce poté byl Václav Havel odsouzen na devět měsíců nepodmíněně do vězení. Před soudem stanula i řada dalších oponentů režimu. Opozice se v této atmosféře nedokázala shodnout, zda vyzvat k veřejným protestům. Využít prvomájové tradice¹⁵ k prvnímu většímu pokusu demonstrovat v centru Prahy po brutálních zásazích během Palachova týdne v lednu 1989 se nakonec rozhodla pouze její radikálnější část.¹⁶

O popularitu běžeckého happeningu se spolu se septadou, samizdatovými časopisy a letáky zasloužilo především Rádio Svobodná Evropa, jehož vysílání nebylo již od prosince 1988 rušeno. Vedle jiného informovalo o zvyšujícím se počtu běžců. Dne 25. května 1989 společnost oznámila, že se happeningu doposud zúčastnilo

10 Miroslav „Kamil“ Černý po roce 1989 sestavil „adresář přátel“, v němž jsou uvedeni: Libor Běleš, Marina Bělešová, František Cajthaml, Martin Čáka, Miroslav „Kamil“ Černý, Ondřej Černý, Roman Dergam, Lenka Doležalová, Pavel Heřman, Cedrik Jabůrek, Jan Jarkovský, Anna Klementová, Sylva Kovářová, Irena Křížová, Antonín Kučera, Jan N. Kučera, Tomáš Kyjak, Michal Marek, Karel Mašek, Jana Matějková, Zdenka Mihaličková, Jana Miklušáková, Hana Pátková, Tomáš Pojar, Vojtěch Pokorný, Jaroslava „Sudička“ Poláková, Andrea Pospíšilová-Horáčková, Křištof Rímský, Tomáš Sedláček, Bohuslava „Sudička“ Schinenová, Tomáš Stříbrný, Václav Svoboda, Petra Svobodová, Daniel Syrový, Lucie Tumpachová, Tomáš Vaněk, Luboš Zezula, Martin Zikeš a Jakub Živnůstka. *Archiv SVS* (uložen u M. K. Černého), Adresář přátel SVS. Další jména jsou uvedena ve zprávě Represe proti běhu za politické vězně. *Informace o Chartě 77*, 1989, roč. 12, č. 17, s. 14–15.

11 Blíže KENNEY, Padraic: *Karneval revoluce*; TÝŽ: *Wrocławskie zadymy*. Atut, Wrocław 2007, s. 299–366; FYDRYCH, Waldemar „Major“: *Żywyoty Między Pomarańczowych*. Pomarańczowa Alternatiwa, Wrocław – Warszawa 2002; TÝŽ: *Pomarańczowa Alternatiwa. Rewolucja Krasnoludków*. Fundacja „Pomarańczowa Alternatiwa“, Warszawa 2008.

12 Jak se ovšem ukázalo, nakonec se příslušníci StB neštíteli při happeninzích násilí použít, byť se jednalo o výjimečné případy. Dne 8. září 1989 znemožnili konání běhu, zadrželi několik osob. Při předvádění surově zbili Josefa Štochla, který po úderu upadl do bezvědomí. Viz *Represe proti běhu za politické vězně*, s. 14–15. O měsíc později, 5. října 1989, byl při běhu zastaven Václav Svoboda dvěma civilisty, kteří ho odvěkli do průchodu, kde ho surově zbili, vyrazili mu zub a způsobili mu trvalé psychické trauma, v jehož důsledku začal koktat. Po roce 1989 se vyšetřovatelé snažili bez úspěchu zjistit totožnost pachatele. *Archiv SVS*, Adresář přátel SVS; Sdělení Miroslava „Kamila“ Černého autorovi 8. 9. 2014.

13 Srov. BOR, Vladimír: *Recese*. Paseka, Praha 1993.

14 Srov. Sdělení VONS č. 1007 (Policejní represe na 1. máje). *Informace o Chartě 77*, 1989, roč. 12, č. 10, s. 5.

15 Nebylo to poprvé, co se opozice snažila využít oficiálních prvomájových oslav k informování veřejnosti o svých aktivitách. Již 1. května 1987 se při oslavě Svátku práce v Olomouci objevil transparent s nápisem *Charta 77 vyblíží k občanské kuráži*, který drželi řidič autobusu Rudolf Bereza a dělník Ing. Tomáš Hradilek (původně pracoval jako zootechnik, než byl z politických důvodů propuštěn ze zaměstnání). Na chodníku stáli asi třicet minut obklopeni dalšími diváky, kteří společně s nimi přihlíželi prvomájovému průvodu. Poté byli oba signatáři Charty 77 zadrženi a nakonec odsouzeni k podmíněným trestům.

16 Blíže OTÁHAL, Milan: *Opoziční proudy v české společnosti 1969–1989*. ÚSD AV ČR, Praha 2011, s. 518–519.

Fotbalový tým Společnosti za veselejší současnost na turnaji „O osvětleného prokurátorka“, zleva Luboš Rychvalský, Roman Dergam, Petr Payne, Jan Jarkovský a Pavel Uhl, zády k objektivu Bára Štěpánová, 3. června 1989
Foto: archiv SVS

Pietní setkání na Karlově mostě, projev čte Luboš Rychvalský, 11. června 1989
Foto: archiv SVS

488 osob.¹⁷ O tři dny později již byl celkový počet běžců téměř o stovku vyšší.¹⁸ Běhalo se i v následujících měsících. Například 5. června 1989 doběhlo do Jindřišské ulice více než padesát osob.¹⁹ Dne 21. září 1989 se stejné akce zúčastnilo 72 lidí,²⁰ kteří poslali pozdravy do vězení Renatě Pánové²¹ a Josefu Römerovi²². První podzimní den běželi také členové nového recesistického sdružení Berušky, které po vzoru SVS založilo v červenci 1989 několik učňů a středškoláků. Po doběhnutí se někteří

účastníci odebrali k nové budově Rudého práva na Florenci, kde oslavili Den tisku korztem *alegorických osob*.²³

Vedle samotného běhání na podporu politických vězňů měl první happening SVS ještě jeden důležitý význam. Místo před Petschkovým palácem se každý den před pátou hodinou proměnilo v improvizovaný Hyde Park, kde se lidé seznamovali, trávili společně volný čas, debatovali a vyměňovali si informace. Měli příležitost podepsat různé petice, přčíst si letáky a půjčit si samizdatové časopisy. Vznikala dlou-

holetá přátelství. Převažovali zde mladí lidé, ale docházely sem i některé starší osoby. Nové přátele zde například našel v červnu 1989 po svém propuštění z vězení signatář Charty 77 Jiří Wolf, který od poloviny sedmdesátých let strávil za mřížemi celkem devět a půl roku.²⁴

STŘÍHÁNÍ ŽELEZNÉ OPONY

Společnost vedle běhání postupně uspořádala řadu dalších akcí, z nichž některé se staly legendárními. Dne 19. května 1989 SVS nabídla maďar-

17 Společnost za veselejší současnost maďarské vládě. *Informace o Chartě 77*, 1989, roč. 12, č. 11, s. 17.

18 Údaj uvedla Bára Štěpánová 29. 5. 1989 při natáčení reportáže o SVS, viz „Běžíme za vás“ – běh třídou Politických vězňů. Akce společnosti za veselejší současnost. *Originální Videojournal*, č. 5 (léto 1989), od 0:13 min.

19 Běh třídou Politických vězňů. *Informace o Chartě 77*, 1989, roč. 12, č. 12, s. 18.

20 Berušky před tiskárnou Rudého práva. *VIA Praha*, CS 051/89, s. 3, bod č. 8.

21 Osmnáctiletá aktivistka Demokratické iniciativy Renata Pánová byla podmíněně odsouzena za nesení transparentu požadujícího propuštění politických vězňů během oficiální prvomájové manifestace 1. května 1989 v Táboře. V srpnu 1989 byla opět uvězněna za vylepování letáků v Českých Budějovicích. Propuštěna byla na počátku prosince 1989. Sdělení VONS č. 1059: Rozsudek nad Renatou Pánovou a Josefem Raisem pravomocný. *Informace o Chartě 77*, 1989, roč. 12, č. 16, s. 13; Sdělení VONS č. 1121: Propuštění vězňů a zastavení trestního stíhání. *Informace o Chartě 77*, 1989, roč. 12, č. 22, s. 6.

22 Jednadvacetiletý Josef Römer byl v roce 1977 zatčen po návštěvách knihovny velvyslanectví USA v Praze a odsouzen pro trestný čin vyzvědačství k třinácti letům vězení. Propuštěn byl teprve v lednu 1990. Sdělení VONS č. 860: Souhrnné sdělení k 10. prosinci 1988. *Informace o Chartě 77*, 1988, roč. 11, č. 22, s. 10; Koordinační centrum OF žádalo o amnestii pro politické vězně. *Informace o Chartě 77*, 1989, roč. 12, s. 7–8; TOMEK, Prokop: Vyzvědači ve Valdicích. *Historická penologie*, 2007, roč. 5, č. 7, s. 72–79.

23 Berušky před tiskárnou Rudého práva.

24 Blíže k jeho případům BLÁŽEK, Petr: Kauza Skupiny revoluční akce. Letáková kampaň na podporu polské Solidarity ve světle svaz-

ské vládě pomoc s odstraňováním zabezpečovacího zařízení na maďarsko-rakouské hranici. Akci plánovala uspořádat pod heslem *Dnes budeme stříhat my u vás, zítra budete stříhat vy u nás*.²⁵ Písemný návrh odnesli zástupci SVS na maďarské velvyslanectví, kde se dotázali, jakým náradím se mají vybavit a kdy mají přijet. Jejich nabídku však adresáti odmítli s tím, že není možné zaručit bezpečnost civilistů na podminované hranici. V recesistické zprávě zástupci SVS toto vysvětlení popsali jako *chabou výmluvu*.²⁶ Jak vzpomínala Bára Štěpánová, maďarští diplomaté je přijali mile a podle všeho jasně pochopili skutečný smysl návrhu.²⁷

Pro opoziční prostředí konce osmdesátých let bylo typické, že se jednotlivé skupiny prolínaly a velmi úzce spolupracovaly. Jejich členové se většinou dobře znali, přátelili se a trávili často společně i volný čas. Dne 3. června 1989 se sešli na I. fotbalovém turnaji nezávislých iniciativ „O osvíceného prokurátorka“, který se 3. června 1989 uskutečnil na Dětském ostrově v Praze. Svůj tým postavila také Společnost za veselejší současnost. Zvítězilo nakonec družstvo Revolver Revue, které ve finále porazilo tým Českých dětí. Jak uvedl samizdatový zpravodaj *Koruna*, stalo se tak údajně díky mrzkému podvodu: *Pro ukázkou – České děti už prohrávaly 0:3, postupně však začaly svého soupeře přehrávat, snížily na 2:3 a jistě by i vyrovnanaly a zvítězily, kdyby zápas předčasně neukončila píšťalka odporného rozhodčího. Jako poslední klasicky skončili hráči Nezávislého mírového sdružení, kteří nevstřelili ani jednu branku, naopak jich plno obdrželi. Celý turnaj natáčeli*

Samizdatová zpráva Petra Placáka o neúspěšném setkání s polskými opozičními aktivisty 17. června 1989 v Jeseníkách

Místo srazu bylo vzdáleno asi 15 km od nejbližší osady a nacházelo se nahoře v horách. Vydal jsem se na cestu za mírného deště. Když jsem se vydrápal na hřebeny, byl jsem už durch. Foukal silný vítr. Na sobě jsem měl jen krátké kalhoty a sandály. Během chvíle jsem byl jako rampouch a nohy jsem měl barvou i vymrzlostí jako mrtvola. Ke všemu vedla cesta přes rozsáhlá vřesoviště a já se musel několik kilometrů brodit po kotníky ve vodě. Asi s dvouhodinovým zpožděním jsem dorazil na místo, kde samozřejmě nikdo nebyl. Připadalo mi to neskutečné, jako bych si to celý vymyslel. Nicméně při sestupu jsem narazil na Tomáše Dvořáka, Romana Rákosníka, Martina Šmída a Luboše Rychvalského. Měli s sebou něco na zahřátí, a tak jsme to tam pod větve rozložitého smrku vypili. Mezitím i oranžovou vodku, která byla původně určena pro Majora z Pomerančové alternativy. Pak jsme slezli do nějaké vesnice, kde jsme v místní hospodě sepsali za Mírové sdružení (Nezávislé mírové sdružení, NMS – pozn. aut.), Klub právní podpory, Společnost za veselejší současnost a České děti pozdrav přátelům z druhé strany hor, s kterými jsme se tentokrát nesešli.*

Zdroj: Různé. *Koruna*, samizdat, 1989, č. 2, nestránkováno.

* Z Polska měli přijít aktivisté z opozičních skupin a hnutí Svoboda a mír (Wolność i Pokój), Pomerančová alternativa a Nezávislý svaz studentů (Niezależne Zrzenie Studentów). Srov. prohlášení Pozdrav našim polským přátelům z neuskutečněné společné schůzky na čs.–polské hranici. *Bulletin NMS*, samizdat, č. 10 (červen 1989), s. 18.

na video pracovníci ministerstva vnitra. U mostku na ostrov kontrolovali příchozí uniformovaní příslušníci VB.²⁸

Snad jedinou akcí, na jejíž organizaci se zástupci SVS podíleli a při níž se neprojevil jejich smysl pro humor, byl „Týden solidarity s čínskými studenty“. Na Karlově mostě se od pondělí 5. června do neděle 11. června 1989 každý den konalo pietní setkání. Na posledním z nich připomněl Luboš Rychvalský oběti masakru na náměstí Nebeského klidu symbolickým velkým černým plátnem s nápisem CHINA, na které účastníci pokládali květiny. Přednesl také krátký projev. Následně byl s několika dalšími účastníky zadržen, stejně jako během předchozího (sobotního) setkání.²⁹

O týden později se Luboš Rychvalský vypravil společně s přáteli z jiných opozičních skupin do Jeseníků, aby se osobně sešli se zástupci obdobně

orientovaných polských hnutí Pomerančová alternativa (Pomarańczowa Alternatywa) a Svoboda a mír (Wolność i Pokój). Mladí Poláci však na smluvené místo v horách nedošli, neboť se zalekli přesunů vojsk.³⁰

Dne 6. července 1989 uspořádala SVS setkání pod heslem *Pořád jste u vesla vy, chvíli budeme u vesla my*. Jeho účastníci se na Vltavě projížděli na lodičkách, které si vypůjčili na Žofíně. V rukou drželi písma, z nichž sestavili zmíněné heslo. Karnevalovou „výměnu rolí“ sledovali jejich přátelé i náhodní kolemjdoucí z Karlova mostu.³¹

VESELÁ BEZPEČNOST A MODRÁ VELRYBA

Snad největší proslulost vedle běžecské akce získal happening, který SVS uspořádala na pražských Příkopech. Opoziční skupiny zde před 21. výro-

kové agendy StB. In: KÁRNÍK, Zdeněk – KOPEČEK, Michal (eds.): *Bolševismus, komunismus a radikální socialismus v Československu IV*. ÚSD – Dokořán, Praha 2005, s. 199–236, poznámky s. 267–276.

25 Společnost za veselejší současnost maďarské vládě. *Informace o Chartě 77*, 1989, roč. 12, č. 11, s. 17.

26 Rozhovor zástupců SVS s maďarským velvyslancem. *Informace o Chartě 77*, 1989, roč. 12, č. 13, s. 15.

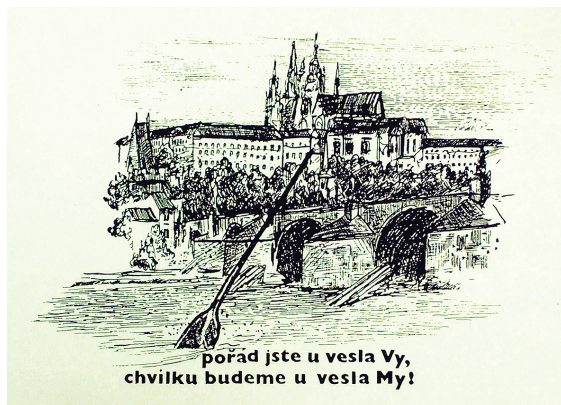
27 FORMÁNKOVÁ, Pavlína – KOURA, Petr: „Olgo, mohl by jít Václav s námi na písek?“, s. 37.

28 Různé. *Koruna*, 1989, č. 2, nestránkováno. Zápis StB z této akce je dostupný na webových stránkách ÚSTR – <http://www.ustrcr.cz/cs/aktivity-nelegalnich-struktur-audio-video> (citováno k 9. 9. 2014).

29 Týden solidarity s čínskými studenty. *Informace o Chartě 77*, 1989, roč. 12, č. 13, s. 15.

30 K setkáním disidentů z Polska a Československa na zelené hranici v letech 1978–1990 blíže KAMIŇSKI, Łukasz – BLAŹEK, Petr – MAJEWSKI, Grzegorz: *Ponad granicami. Historia Solidarności Polsko-Czechosłowackiej*. Atut, Wrocław 2009.

31 FORMÁNKOVÁ, Pavlína – KOURA, Petr: „Olgo, mohl by jít Václav s námi na písek?“, s. 38.

Pozvánka a snímek z happeningu na lodičkách na Vltavě u Žofína, 6. července 1989

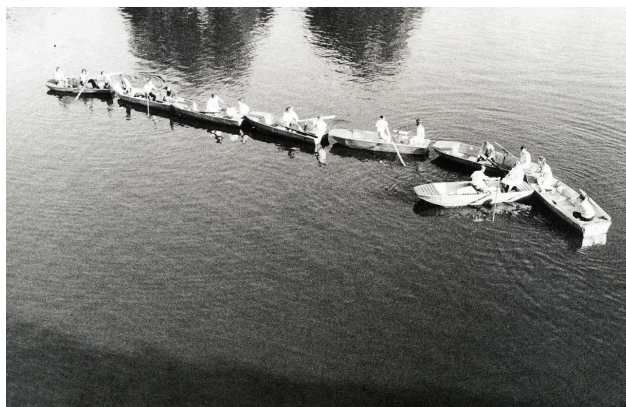

Foto: Libri prohibiti, archiv SVS

čím srpnové okupace Československa organizovaly protestní korzo, na němž se 21 dnů procházeli v tichosti protestující občané. Dne 15. srpna 1989 proti nim zasáhlo čtrnáct příslušníků „Veselé bezpečnosti“, kteří byli vyzbrojeni okurkovými a salámovými obuškami. Na hlavách měli někteří z nich helmy z vydlabaných melounů. K dispozici měli plastové stříkací slony, umělohmotného psa Alíka na kolečkách, zdravotnickou službu a několik „tajných“ agentů. Napadení demonstranti se nedali a srdnatě zahnali zasahující „jednotku“ na útěk. Jeden z příslušníků „Veselé bezpečnosti“ byl následně zadržen skutečnou tajnou policií a dostal pokutu za imitaci policejního zásahu, jak bylo doslova uvedeno v příslušném úředním záznamu.³²

O velkém ohlasu happeningu na Příkopech svědčí také pasáž v denní situační zprávě, kterou federální ministerstvo vnitra zaslalo následující den vybraným členům komunistického vedení, včetně generálního tajemníka ÚV KSČ Miloše Jakeše: *I dne 15. 8. 1989 se v době mezi 17.00–18.15 hod. opakoval na pěší zóně v Praze mezi Obchodní bankou a Můstkem tzv. pěší pochod, kterého se zúčastnilo okolo 60 osob, které prošly dvakrát uvedenou trasu. Na prostranství*

mezi Obchodní bankou a Dětským domem osmičlenná skupina parodovala „zákrok příslušníků SNB proti demonstrantům“. Šest osob v přilbách z vydlabaných melounů, které měly v rukou okurky představující obušky, rozhánělo ostatní „demonstranty“. Dvě osoby v zimních bundách, znázorňující příslušníky SNB v civilu, odváděly „zadržené“. Provokační „představení“ trvalo asi 10 minut. Celý průběh tzv. pěšího pochodu byl z dokumentován a proti zjištěným osobám budou přijata odpovídající opatření.“³³

Historik Milan Otáhal popsal jeden z důvodů, proč se právě tento happening Společnosti za veselejší současnost stal tak proslulým: *Zejména tato akce, která proběhla bez zásahu, dokazovala, že lidé přestávali mít strach i z bezpečnostních orgánů a že jejich autorita upadala. Společnost vnášela tedy do disidentského hnutí prvek humoru, který – jak známo – osvobozuje, a podrývala tak autoritu orgánů normalizačního režimu. V tom je její význam.“³⁴*

Samizdatová zpráva o happeningu SVS „Neúspěšná akce“ 15. srpna 1989

Dne 15. 8. se Společnost za veselejší současnost rozhodla uspořádat „neúspěšnou akci“. Za tímto účelem sestavila pohotovostní jednotku Veselé bezpečnosti (VB). Vyzbrojena okurkovými a salámovými obuškami, přilbami z melounů, stříkacími slony a psem z umělé hmoty zasáhla tato jednotka v 17.30 hod. proti korzu občanského protestu, které probíhalo každý den od 1. do 21. srpna na pěší zóně v Praze jako protest proti okupaci Československa před 21 lety.

Toto korzo totiž, dle mínění SVS, narušovalo všeobecné veselí před 21. srpnem a státní orgány stále nezasahovaly. SVS vykročila Bezpečnosti na pomoc a pokusila se korzující zastavit a rozehnat. Velitel jednotky vyzval demonstrující k odchodu a po neuposlechnutí výzvy dal pokyn k zásahu proti účastníkům korza. Avšak shromáždění občané se nevzdali svého úmyslu, okurkových pendreků, stříkacích slonů a psa se nezalekli a jednotku Veselé bezpečnosti rozehnali. Státní příslušníci Veselé jednotky, když se jim nedostávalo pomoci přihlížejících státních orgánů, se dali na ústup; přilby naházeli do odpadkových košů a pendreků snědli. Zásah zabezpečovala i zdravotnická služba SVS a několik tajných agentů. Nikdo nebyl zatčen ani zraněn, občané dokončili své korzo a pokojně se rozešli. SVS neúspěšný zákrok poté oslavila.

Zdroj: „Neúspěšná akce“. Informace o Chartě 77, 1989, roč. 12, č. 16, s. 18.

32 „Neúspěšná akce“. Informace o Chartě 77, 1989, roč. 12, č. 16, s. 18; Imitace policejního zásahu. Koruna, 1989, č. 3, nestránkováno. Ve skutečnosti měli být postiženi Miroslav „Kamil“ Černý, Ondřej Černý a Stanislav Penc, po listopadu 1989 byla věc odložena. (Sdělení M. K. Černého autorovi 25. 9. 2014.)

33 ABS, DSZ FMV č. 110, 16. 8. 1989.

34 OTÁHAL, Milan: *Opoziční proudy v české společnosti 1969–1989*, s. 449.

„Neúspěšná akce“ – imitace policejního zásahu proti účastníkům protestního korza 15. srpna 1989

Foto: Lubomír Kotek, archiv SVS

Ve skutečnosti byla dobová situace ve společnosti složitější. Happening získal popularitu spíše právě proto, že jeho aktéři šli s úsměvem na rtech proti většinovému proudu. Před očekávanou velkou demonstrací 21. srpna 1989 totiž panovaly u části opozice velké obavy z možného čínského scénáře. Zmíněný happening pak v tomto kontextu uvolňoval dusnou atmosféru a prolamoval bariéru strachu.

Stejný účel splnila i další akce SVS, která se uskutečnila již přímo v předvečer výročí. Dne 20. srpna 1989 se u Karlova mostu odehrála „Intervence velryb“, jak byl happening nazván v čtyřjazyčném letáku. Podle předpovědi astrologů měla do Prahy připlout velká modrá velryba. V ohlášené době čekala na místě řada lidí, kteří skutečně spatřili vytožený objekt. Jednalo se o kaširovaný model, který Luboš Rychvalský přivezl na Kampu a společně s přáteli dopravil po náplavce k Vltavě: V tom okamžiku přijelo obrovskou rychlostí policejní auto, smykem zabrzdilo, vyskákali z něj, sebrali mi doklady a zase odjeli. My jsme v klidu velrybu položili na vodu, ale do poslední chvíle jsem si nebyl jist, jestli dvouláhá, ko udrží tu obludu, aby se nepotopila. Ale bůh nám přál. Všechno nádherně vycházelo. Podél břehu jsme s velrybou dopluli až ke splavu. Tam se zničehonic objevil námořník, který o sobě tvrdil, že Vltavu zná, a ukázal nám přesně místo, kde máme rybu vypustit tak, aby plavala rovně a trefila se přesně pod mostní oblouk. Pak jeden náhodný účastník skočil do Vltavy a odplaval s velrybou přesně tam, kam ukázal námořník.³⁵ Velrybu pak následně za potlesku diváků, kteří ji vítali na Karlově mostě, lovili policisté na nafukovacím člunu. Druhý den byl autor velryby předveden ze svého pracoviště na služebnu SNB ve Vlašské ulici, kde mu bylo úředně nakázáno uklidit torzo objektu, který zasahující příslušníci StB rozdupali na Klárově.³⁶ Jak vzpomínala Bára

Samizdatová zpráva o happeningu SVS „Intervence velryb“ 20. srpna 1989

Navzdory napjaté situaci v Praze v předvečer výročí invaze z 21. 8. 1968 uspořádala SVS happening na Vltavě. V propagačním letáčku, vyvedeném v jazyce českém, francouzském, holandském a anglickém, se uvádělo, že dne 20. 8. 1989 doplují podle zpráv astrologů do Prahy ke Karlovu mostu modrá velryba. V letáčku se připomínají dramatické události související s dopravením dřevěného koně do starověké Tróje a záchrana proroka Jonáše skrze velrybu. Je zde také uvedeno heslo: Vítejte intervenci velryb!

Okolo sedmé hodiny večerní spustili členové SVS za pomoci náhodných pasantů na vodu velrybu velikosti většího osobního automobilu, zhotovenou z drátěného pletiva, papíru a latexového nátěru. Velryba doplula důstojně ke Karlovu mostu, kde ji očekávali ti, kteří ji chtěli v Praze přivítat. Zatímco velryba plula, připojili se k ní dva do půl těla svlečení policisté na nafukovacím člunu a dopravili ji na levý břeh na Klárově. Lidé na březích tleskali, dívky házely květiny a členové SVS na zakřokující policii volali, kam že to velrybu vezou. Příslušníci odpovídali, že do Hamburku. Přesto však přistáli na Klárově a tam velrybu vylodili a rozdupali. Policie očekávala toho dne demonstrace a bouřící se dav, neboť bylo v předvečer srpnového výročí, ale síť policejních vysílaček se nakonec zaplnila hlášení o bleděmodré velrybě. Druhého dne byl ze svého pracoviště předveden na oddělení VB ve Vlašské ulici zakládající člen SVS Luboš Rychvalský. Podle zákona o SNB na něm bylo požadováno vysvětlení k velrybě, byl vybit, aby odstranil její torzo z klárovského břehu, neboť prý tento kytovec stále znečišťuje město. Proto prý musí být velryba hlídána říční policií. Luboš Rychvalský této žádosti vyhověl a torzo velryby odvezl ještě téhož dne na neznámé místo.

Zdroj: Intervence velryb. *Informace o Chartě 77*, 1989, roč. 12, č. 16, s. 18–19.

Happening s vítáním modré velryby u Karlova mostu připravila SVS v předvečer 21. výročí srpnové okupace, 20. srpna 1989
Foto: archiv SVS

Štěpánová, zničenou velrybu pak pohřbili na Střeleckém ostrově během Divadelní poutě za asistence rodiny Váňových – Evy Holubové a bratrů Formanů.³⁷

Happening SVS byl opět zaznamenán v informační zprávě ministerstva vnitra o bezpečnostní situaci ze dne 20. srpna 1989, která byla patrně určena komunistickému vedení. Podle této zprávy lovil

35 BOR, Vladimír: *Recese*, s. 217.

36 Intervence velryb. *Informace o Chartě 77*, 1989, roč. 12, č. 16, s. 18–19; SVS uvítala v Praze velrybu. *Servis VIA Praha*, 050-89, s. 18–19.

37 FORMÁNKOVÁ, Pavlína – KOURA, Petr: „Olgo, mohl by jít Václav s námi na písek?“, s. 38.

Úklid zbytků velryby. Zleva Luboš Rychvalský, Bára Štěpánová a Petr Payne, 22. srpna 1989.
Foto: archiv SVS

velrybu poříční útvar Veřejné bezpečnosti: Večer po 19:00 hod. se na Karlově mostě shluklo asi 70 mladých lidí, přívrženců tzv. Společnosti za veselější současnost ČSSR (sic). Někteří z nich rozšiřovali letáky této společnosti, parodující svým obsahem in-

ternacionální pomoc v roce 1968. Na Vltavě u Karlova mostu byla v té době zjištěna a krátce poté odstraněna poříčním oddílem VB maketa velryby (v rozměru asi 2 m), která měla upoutat pozornost občanů k dění na Karlově mostě.³⁸

Krátce před pádem komunistického režimu uspořádala SVS akci nazvanou „Každý na svém písčku“. Parodovala neschopnost opozičního hnutí domluvit se na společném postupu. Představitelé SVS pozvali 12. října 1989 sprátené disidenty (Václava Havla, Hanu Marvanovou, Petra Placáka, Jiřího Gruntoráda a Stanislava Pence) na dětské pískoviště v Libni, rozdali jim bábovičky a nechali je, aby si v jednotlivých koutech hráli s dětmi.³⁹ Happening ukončil bez předchozího varování příjezd bagru, na kterém byla plachta s nápisem SVS. Postavené bábovičky nekompromisně zasypal pískem.⁴⁰

Jak vzpomínal Luboš Rychvalský na setkání, které se uskutečnilo po pětadvaceti letech od vzniku SVS,⁴¹ zdá se, že všichni disidenti měli pochopení pro jejich aktivitu. Něktěm z nich se nezdálo „hrát si“ na dětském hřišti, když se celý režim nacházel v krizi. S takovým vysvětlením odmítl přijít na pískoviště například představitel Hnutí za občanskou svobodu (HOS) Rudolf Battěk, který jinak rozhodně nepostrádal smysl pro humor.⁴²

Happeningu nazvaného „Každý na svém písčku“ se zúčastnili (zleva) Václav Havel, Petr Placák, Jiří Gruntorád, Stanislav Penc, Luboš Rychvalský a Hana Marvanová se synem. Stavění báboviček ukončil příjezd stavebního stroje, 12. října 1989.
Foto: Miloš Fikejz

38 Informace o bezpečnostní situaci v ČSSR k 21. srpnu 1989. In: ŽÁČEK, Pavel (ed.): Organizace a řízení represe v ČSSR. Operační štáby generála Lorence 1988–1989. Edice dokumentů. Securitas Imperii, 1998, č. 4/II, s. 532–533.

39 HANZEL, Vladimír – MÜLLEROVÁ, Alena: *Albertov 16:00. Příběhy sametové revoluce*. Nakladatelství Lidové noviny, Praha 2009, s. 20.

40 Tamtéž, s. 38–39; Setkání představitelů nezávislých iniciativ na jednom pražském pískovišti – akce SVS k výročí 21. srpna. *Originální videojournal*, č. 6 (podzim 1989), od 0:21 min.

41 Seminář se uskutečnil 24. 4. 2014, videozáznam je dostupný na webové stránce ÚSTR – <http://www.ustrcr.cz/cs/dnes-bezime-my-za-vas-zitra-pobezite-vy-za-nas> (citováno k 9. 9. 2014).

42 Srov. FORMÁNKOVÁ, Pavlína – KOURA, Petr: „Olgo, mohl by jít Václav s námi na písek?“, s. 39.

Samizdatová zpráva o zásahu proti účastníkům běžeckého happeningu SVS 8. září 1989

V pátek 8. 9. v 17 hodin znemožnila skupina uniformovaných i neuniformovaných příslušníků SNB konání pravidelného běhu třídou Politických vězňů, věnovaného tento den Stanislavu Devátému. Bylo zadrženo několik účastníků běhu, přičemž příslušníci SNB použili v několika případech násilí.

Mezi zadrženými byli: Jiří Wolf, Karel Mašek, Josef Kuhn (od 17. 9. 1989 k němu vedla StB svazek v kategorii agent, krycí jméno „Fabius“ – pozn. aut.), Jitka Němečková, Jakub Čech, Petr Vařeka, Martin Vachala a Josef Štochl. Byli převezeni na oddělení VB do Školské ulice, kde byli, opět s použitím násilí proti některým z nich, donuceni na dvoře stát obličejem ke zdi. Všichni byli podrobeni osobní prohlídce a postupně vyslýcháni. Uniformovaní i neuniformovaní policisté se tentokrát chovali velice hrubě. Josef Štochl byl jedním z mužů v civilu uhozen pouty zezadu do hlavy tak prudce, že omdlel. S krvácející ránou na hlavě zůstal asi čtvrt hodiny ležet na betonovém dvoře. Teprve po důrazných protestech ostatních zadržených mu jeden z nich mohl poskytnout první pomoc a byl přivolán lékař. Jedinou pomoc, kterou mu příslušníci VB předtím poskytli, představoval kbelík vody, který na něj vylili, aby se probral z bezvědomí. Lékař se dostavil až po další půlhodině a nařídil okamžitý převoz zraněného do nemocnice, kde mu musela být rána sešita. Všichni ostatní zadrženi byli při výsleších varováni, aby se v sobotu 9. 9. nezúčastnili připravovaného pochodu za politické vězně (jednalo se o akci na podporu Stanislava Devátého – pozn. aut.) s tím, že si to Bezpečnost „vyřídí“ s každým, kdo se tam objeví. Všichni zadrženi byli postupně mezi 21. a 22. hodinou propuštěni. Jde o první vážný útok na tuto dosud víceméně tolerovanou akci Společnosti za veselejší současnost. Od 1. 5. 1989, kdy byl tento každodenní běh odstartován, se ho zúčastnilo už mnoho set běžců a jen výjimečně byl některý z nich zadržen.

Zdroj: Represe proti běhu za politické vězně. *Informace o Chartě 77*, 1989, roč. 12, č. 17, s. 14–15.

Plakát k happeningu „Mikuláše do vlády!“

Foto: archiv SVS

Jak ukazují výše citované denní situační zprávy, vládnoucí moc však rozhodně nevnímala organizátory happeningů SVS jako neškodné recesisty. Ukázal to i násilný policejní zásah proti běžeckému happeningu, který se odehrál 8. září 1989.⁴³

PRAŽSKÁ ZEĎ A SKANZEN TOTALITY

Když na počátku listopadu 1989 padla Berlínská zeď, ohlásila Společnost za veselejší současnost její bourání také v Praze. Měla zde mít symbolickou podobu a organizátoři ji plánovali postavit na Václavském náměstí. Dějiny byly ale nakonec rychlejší a v ulicích tou dobou demonstrovaly desetitisíce osob.⁴⁴ O přípravě této akce se dochovala zmínka v jedné ze svodek pro komunistické vedení, které připravoval analytický odbor StB: *Plánované akce na 20. listopadu 1989: v 9.00 hodin schůz-*

*ka studentů AMU k projednání zásahu ze dne 17. 11. – v 10.00 hodin bude vydáno Prohlášení studentů DAMU – v 16.00 hodin Společnost za veselejší současnost uspořádá na pěší zóně „bourání berlínské zdi“ (za použití bedniček od ovoce).*⁴⁵

Největší ohlas u světových agentur mělo založení skanzenu totality ve vesničce Bezpráví u Brandýsa nad Orlicí, které bylo připravováno obdobně jako výše zmíněný happening ještě před 17. listopadem 1989. Svérázný památník, respektive jeho základní kámen, byl nakonec slavnostně odhalen ve zcela jiných podmínkách 9. prosince 1989 v předvečer Dne lidských práv. Luboš Rychvalský vzpomínal, jak měl skanzen vypadat: *Představa byla prostá. Navězt do přírodního prostoru v Bezpráví sochy potentátů a symboly komunismu (že jich tehdy bylo v každém městě dost), volně je zasadit do krajiny a nechat je postupně zarůst mechem. Vzniklo by tak symbolické*

*přírodní obeludárium, kam by mohly následné generace rodičů vodit své děti a připomínat jim naši pošramocenou minulost.*⁴⁶

Několik týdnů po vypuknutí listopadové revoluce uspořádala Společnost za veselejší současnost happening, jehož terčem byla již postupně se rodící nová politická elita. Dne 5. prosince 1989, na Mikuláše, navštívila sídlo Občanského fóra ve Špalíčku delegace SVS v pionýrských krojích a rudých šátcích. Přítomným rozdávali karafiáty, které byly symbolem propagandistických akcí minulého režimu, a zpětná zrcátka s tím, že vypadají hrozně, měli by si odpočinout a načerpat nové síly. Konsternovaného Václava Klause tehdy Bára Štěpánová oslovila jako soudruha Havla.⁴⁷

Na Silvestra 1989 spoluorganizoval Luboš Rychvalský s přáteli na přání Václava Havla oslavu na počest jeho zvolení prezidentem. Když pochopil, že zástupcům Společnosti za veselejší

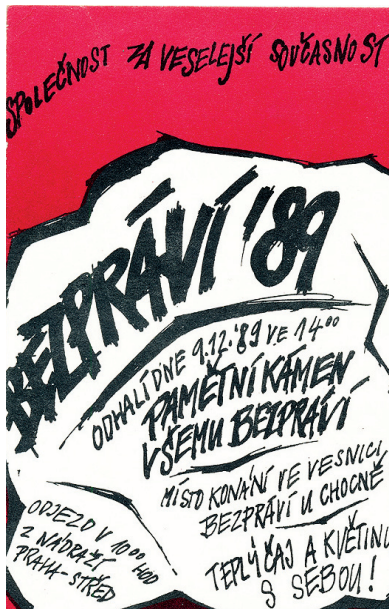
43 Represe proti běhu za politické vězně. *Informace o Chartě 77*, 1989, roč. 12, č. 17, s. 14–15.

44 Srov. ABS, DSZ FMV, č. 189, 21. 11. 1989. Elektronická kopie zmíněné denní situační zprávy FMV je dostupná na webových stránkách ÚSTR – <http://www.ustrcr.cz/data/pdf/svodky/dsz179-11-1989.pdf> (citováno k 9. 9. 2014).

45 Srov. DSZ FMV č. 179. In: BENDA, Patrik – ŽÁČEK, Pavel (eds.): *Denní situační zprávy StB z listopadu a prosince 1989. Securitas Imperii*, 2000, č. 6/1, s. 81–82.

46 Seminář o SVS, ÚSTR, 24. 4. 2014.

47 FORMÁNKOVÁ, Pavlína – KOURA, Petr: „Olgo, mohl by jít Václav s námi na písek?“, s. 40; Sdělení Vladimíra Hanzela autorovi 9. 9. 2014.

Pozvánka na „odhalení pamětního kamene všemu bezpráví“ a fotografie z happeningu v obci Bezprávi, 9. prosince 1989
Foto: archiv SVS, Karel Kameník

současnost byl tento úkol svěřen jako údajným odborníkům na „humor“, vymyslel záměrně poklidnou čajovnu, kterou umístil do jednoho z menších sálů. Nápad slavil velký úspěch a předurčil další životní osudy jeho autora.⁴⁸ Dne 15. ledna 1990 se pak uskutečnila poslední veřejná akce SVS, když Luboš Rychvalský a Bára Štěpánová předali Václavu Havlovi koloběžku, se kterou pak před novináři jezdil dlouhými chodbami Pražského hradu. Bára Štěpánová se na dva roky stala jeho sekretářkou, poté se vrátila k herecké profesi.⁴⁹

Závěrem stojí za připomenutí, že běžecký happening Společnosti za veselejší současnost po čase oživila na stejném místě Amnesty International,⁵⁰ když na počátku devadesátých let využila jeho proslulost pro svou kampaň za propuštění politických vězňů ve světě.⁵¹

Jedním z posledních happeningů SVS byla akce nazvaná „Sametový puč“. Krátce před Vánocemi 1989 navštívili zástupci SVS v papachách a čapkách, které nosila bolševická armáda, sídlo Občanského fóra, kam přinesli puč.
Foto: archiv SVS

48 V září 1991 otevřel první pražskou čajovnu pod pevnou střechou v Dlouhé ulici. Krátce poté založil s přáteli firmu Spolek milců čaje a v roce 1993 otevřeli na Václavském náměstí Dobrou čajovnu – Obchod čajem velejemným, která se stala zárodkem největší sítě čajoven v republice. Po osmi letech pak založil známý lounge restaurant Dahab. V současné době šéfkuchaří a lektoruje ve škole vaření Chefparade.

49 FORMÁNKOVÁ, Pavlína – KOURA, Petr: „Olgo, mohl by jít Václav s námi na písek?“, s. 40. Pro úplnost dodejme, že se v roce 1990 Luboš Rychvalský a Bára Štěpánová na několik let stali životními partnery a narodila se jim dcera Dominika.

50 Vystoupení bývalého pracovníka zdejší pobočky Amnesty International Prokopa Tomka na semináři o SVS, ÚSTR, 24. 4. 2014.

51 Autor děkuje Miroslavu „Kamilu“ Černému a Luboši Rychvalskému za pomoc při přípravě tohoto článku. Pro chystanou knihu o SVS autor uvítá na adrese petr.blazek@ustrcr.cz dobové fotografie a osobní vzpomínky.